

PER DAHL
CARL JOHAN LJUNGBERG:

Nytt om litteratur

Skönlitteratur och klassiskt

Dem med ett horn i sidan till borgerligheten dras akademiledamoten Lars Forssell till i essäsamlingen **Vänner** (Bra Böckers förlag), med eljest väl uttryckta tankar om Lenny Bruce, Erik Lindegren, Kar de Mumma m fl.

Stockholm är huvudpersonen i en rad av höstens romaner, i Lars Ahlins kvicka skildring om 1930-talets konstakademielever **Det florentinska vildsvinet** (Bonniers), P-A Fogelströms **Mödrar och söner** som utspelas på Kungsholmen kring 1900 (Bonniers), i Niklas Rådströms mörka berättelse **Vänd ditt timglas** med motiv från 1790-talet (Gedins), samt i Per Wästbergs **Ljusets hjärta** som trots Söderberg-anlaget förlagts till vår tid (Bonniers). Till ett skumt kusthotell tar Klas Östergren i år sina läsare i **Partisaner och handelsmän** (Bonniers).

Slutord heter Sven Delblancs tänkebok från sitt sjukläger, skriven när hans plågor en tid lättade, en i allo beundransvärd bok (Bonniers, 79 s).

Av den finlandssvenske poeten Rabbe Enckell nytoges en vital essä om konst och konstuppfattning kallad **Inledning till modern finlandssvensk lyrik** (Söderström & Co, 117 s).

Som tips på vilka böcker man skall läsa har kritikern Ruth Halldén skrivit **En Bra Bok: Femtio förslag** med korta orienteringar och bakgrund till några klassiker (Bokförlaget EB, 191 s).

Historia

Vita mössor under röda fanor: vänsterstudenter, kulturradikalism och bildningsideal i Sverige 1880–1940 heter

en studie av Christer Skoglund (A&W Internat., 1991) som avspeglar det nya intresset för tidigare utbildnings- och bildningsvägar i vårt land.

En detektivbragd har USA-historikern Rosemarie Zagari utfört med att ordna utkastet till den biografi generalen och presidenten George Washingtons assistent David Humphreys' skrev, **Life of General Washington**. Boken ger en enkel men trovärdig bild av sitt föremåls karaktär (Univ of Georgia Press, 129 s).

Sjuårskrig och vardagsslit heter en utgåva av den nyländske dragonen Carl Johan Aminoffs hågkomster från ett långt liv, med tjänst bl a i Royal Suédois under sjuårskriget vid 1700-talets mitt (Utg Patrick Bruun, Sv Litt sällskapet i Finland, 300 s). **I Kleios väktare. Grekiska hävdatecknare** skildrar Helsingforshistorikern Henrik Zilliacus bl a Herodotos, Thukydides och Polybios. (Söderström & Co, 145 s). **Fazer 100** heter Jörn Donners historik över det stora finska konfektyr- och brödföretaget, som blivit ett mönster för god Europa-integration (Söderström & Co, 205 s).

Från Danmark kommer nu volym 2 i det ambitiösa projektet Dansk identitetshistorie (Red Ole Feldbæk, C A Reitzels Forlag). Denna del heter **Et yndigt land 1789–1848**.

Om smakens och designens historia handlar H Groth & F von der Schulenburgs superbt illustrerade **Nyklassicismen i Sverige 1770–1850** med tonvikt på inredning och möbler (Norstedts, 224 s). Lena Larssons **Varje människa är ett skåp** belyser personligt, hur folkhemets "slit och släng"-idé kom till (Trevi, 224 s). Gunnar Hedin skriver om **Kvalitet. Made in Sweden**, där allt från

Bahcos skiftnyckel, Malmstens möbler och sagan om tändstickan finns med, läckert illustrerat (Förord av S Bernadotte, Informationsförlaget, 300 s).

Ur Bernadotte-bibliotekets gömmor är materialet hämtat i Svante Hedins **Kunglig bildskatt 1850–1950**, en fängslande revy av oftast opublicerade foton (Wiken, 253 s).

Biografi och personhistoria

En unik livsbana tecknas i toppspionen George Blakes memoarer **Inget annat val**. Blake som bl a var med om att bygga den s k Berluntunneln flydde dramatiskt till Sovjet sedan han dömts för spioneri i England 1961 (Prisma, 336 s). Ett mera stilla liv skildrar Pär Lagerkvists son kemiprofessorn Ulf Lagerkvist i **Den bortvändes ansikte** som ger inblickar i diktarens umgänge och tankar (Brombergs, 152 s). **Radiominnen** är Nils-Olof Franzéns redogörelse för sin omfattande insats under den svenska radions uppbyggnadstid. Här möter profiler som Yngve Hugo, Hjalmar Gullberg, Maj Ödman och Lars Madsén.

Oscar Parland som blev uppskattad för barndomsskildringen *Den förtrollade vägen* kommer nu med **Kunskap och inlevelse**, en samling essäer om en kosmopolitisk uppväxt på Karelska näset (H Schildts Förlag). Den estnisk-finländska politikern och debattören Jutta Zilliacus berättar om sin bakgrund och om släkt och vänner i **Gå över gränser** (Söderström & Co).

Litteraturvetaren Bure Holmbäck ger i **Hjalmar Söderberg** (N & K, 160 s) en teckning av journalisten, debattören och sedekritikern Söderberg, som bakom den

ledigt urbana stilen dolde starka känslor för rätt och vett.

Filosofi

Nathan Rosenbergs och L E Birdzells skarpsinniga bok om hur och varför Europa blev den fria ekonomins vagga har SNS förlag nu översatt under titeln **Västvärldens väg till välstånd** (416 s).

Francesco Alberoni är känd för populära böcker bl a om vänskap och förälskelse. Nu granskar han lättläst en annan stark och delvis tabuiserad kraft, **Avund** (Bokförlaget Korpen, 220 s).

Om kriget heter strategen och krigsteoretikern Carl von Clausewitz' bok som nu utges i fullständig version på svenska (Bonniers). Ingen glömd bok, som debatten kring Irakkriget tidigare i år visade.

Människokänedom förmedlar även Anders Piltz' briljanta och vackra **Mellan ängel och best** (Alfabeta), i vilken han låter läsaren möta det europeiska thomistiska idéarvet.

I dag och i morgon

Att välja väg. Finlands väg i Europa heter en kartläggning under medverkan av Marianne Carlsson m fl (Söderström & Co, 88 s). Statsvetarna Göran Djupsund och Lauri Korvonen belyser **Politisk tradition: inlägg kring begreppet och företeelsen** (Inst f finl-sv samhällsorientering, 88 s).

Nämnas bör även Bra Böckers och Utbildningsradions eventuellt något dyra Europasatsning Tidernas Europa, med textboken **Europeiska brytningsskeden** (Sten Andersson m fl) liksom folioverket

Utsikt mot Europa (Hans Furuhausen m fl). De givna presentböckerna i jul! Något felaktig blev dock presentationen av Vitterhetsakademiens skriftserie om Europa i förra bokspalten i SvT. De fyra separata volymerna utgivna av Natur och Kultur heter **Europa och rätten** (av Stig

Strömholm), **Den faustiska människan** (av Gunnar Eriksson), **Kunskapens träd** (av Harry Järv) och **Europas födelse** (av Sture Linnér). De volymerna är snarast dem som man köper till sig själv för att läsa en dag under julen då helgfriden ger chans till stimulerande eftertanke.

ANN-SOFIE NILSSON:

Vänsterns moraliska (o)skuld?

Om förhållandet mellan idéer och de handlingar som de ger upphov till, om de intellektuella och makten handlar "Vänsterns moraliska skuld", en samling uppsatser sprungna ur ett seminarium som arrangerades av Timbro i maj.

Per Ahlmark, Kay Glans, Lars Gustafsson, Erik Hörstadius, Paul Johnson och Per T Ohlsson: **Vänsterns moraliska skuld**. Timbro 1991

Att tankar åtföljs av ett moraliskt ansvar har vi sett i Östeuropa, där företrädare för de gamla regimerna ställts till svars för sin ideologi och den politik som följt därav. Men hos de vänsterintellektuella elittrupper vars förkärlek för "progressiva" experiment i Tredje Världen i högsta grad påverkade svensk biståndspolitik är man, inte helt förvånande, betydligt mera tveksamma gentemot frågan om medansvar och skuld.

"Kan den vänster som lånade sina pennor åt planekonomi och partidikta-

turens utövare undkomma sitt ansvar? Är inte vi, västvärldens radikala intellektuella, medskyldiga till decennier av tyranni och fattigdom i socialismens namn?", frågar Anders Björnson i ett citat i bokens inledning. Ett utkrävande av ansvar enligt Timbromodell vore emellertid, enligt denne debattör, att likställa med en anti-intellektuell häxjakt i renodlad McCarthyanda.

Men svaret på den sista av frågorna ovan måste givetvis bli ett tveklöst ja, på samma vis som liberala företrädare regelmässigt tilldelas ett ansvar för all politik med något slag av marknadsekonomiska förtecken.

I botten på de vänsterintellektuella ställningstaganden som alltför ofta har verkat i det exotiska förtryckets tjänst ligger en känsla av främlingskap gentemot den egna kulturen. På trettio-talet var det västvärldens fattigdom och brister som utgjorde grunden för den intellektuella kritiken: på sextio-talet och därefter är det samma samhälles överflöd man vänder sig emot.